

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

M. Fabii Quintiliani Institutionum Oratoriarum Libri Duodecim

Summa diligentia ad fidem vetustissimorum codicum recogniti ac restituti

M. Fab. Quintiliani Declamationes Undeviginti. M. Fabii Avi Et Calpurnii
Flacci Declamationes. Auctoris Incerti Dialogus De causis corruptae
Eloquentiae - Cvm Variorum Notis

Quintilianus, Marcus Fabius

Lugd. Batav. ; Roterodami, 1665

CCCXXXI. Bis damnatus injuriarum, tertio absolutus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12889

CCCXXI.

Bis damnatus injuriarum, tertio absolutus.

QUI CAPITIS REUM NON DAMNAVERIT, IPSE PUNIATUR. QUI TER INIURIARUM FUERIT, CAPITE PUNIATUR. Bis damnatus injuriarum, tertio à quodam postulatus, absolutus est. agit cum accusatore tanquam capitis accusatus.

S E R M O.

1 Bis damnato huic demus oportet patronum: nam etiamsi proxime absolutus est, bis tamen damnatus est.

D E C L A M A T I O.

QUI CAPITIS ACCUSAVERIT, NEQUE DAMNAVERIT, IPSE CAPITE PUNIATUR.

1 Bis damnato huic demus oportet patronum. Qui edicto Prætoris infamia notantur, licet pro se & certis quibusdam personis postulare non prohibeantur, melius tamen est huic patronum dari qui jam bis injuriarum damnatus est: quia non tam pro se agere, quam publicam videretur injuriam exequi. *Ærodius.*

2 QUI CAPITIS ACCUSAVERIT. Ex hac declamatione si ex ullo alio loco, ita manifeste ostenditur, quid sit capitale iudicium, quid non (de quo inter virodoctissimos hæcenus contentio fuit) ut nullus jam sit dubitandi locus. Et quantum certum sit, capitis quoque ea iudicia appellari, quæ lædunt famam & existimationem, Cic. pro Quintio. l. Licet. ff. de verb. & rer. significat. proprie tamen ea dicuntur quæ mortis vel servitutis pœnam habent. l. 2. ff. de public. jud. l. 2. l. capitalium. ff. de pœnis. nec quidem omnia rursus, sed ea quæ, cum legibus publicorum iudiciorum continentur, capitalia sunt. Macer de prævaricat. l. 3. §. i. Si ideo quis accusetur, quod dicatur crimen iudicii publici destituisse, iudicium publicum non est: quia neque lege aliqua de hac re cautum est, neque per Senatusconsultum, quo pœna quinque librarum auri in desistentem statuitur, publica accusatio inducta est. Ea publica iudicia quæ ex legibus publicorum iudiciorum veniunt, Juris-

consultus enumerat. l. i. ff. de publ. judic. inst. eod. tit. Quæ cum ideo suam habeant formam, suum iudicium, numerum suum, Quæsitorem suum, sua tempora, sua nomina (ut Quintilianus ait) suumque ordinem, qui durante pœna legum in usu esse desit. l. ordo ff. de publ. jud. si quoddam aliud reperiatur, cuius quidem pœna sit mors, sed alia forma: non tamen capitale appellabitur, ad hoc ut quod nominatim de capitalibus iudiciis cautum est, in eo locum habeat. Odiosa est enim in criminibus extensio, & ultra verba legis interpretatio. qua de re hic exemplum est. Nam injuriæ iudicium privatum est, licet infamiam irroget. l. infamem. ff. de publ. jud. Patet ex lege duodecim tabularum, in qua modo injuriæ pœna fuit pecuniaria, *Si quis injuriam alteri faxit, x x v. æris pœna sunt.* licet quoque tandem pro qualitate delicti, extra ordinem puniri cœperit. Paulus lib. 5. sent. tit. 4. injuriarum actio aut lege, aut more, aut mixto jure inducta est, &c. l. ult. ff. de injuriis. Cæterum eum gravius puniri qui jam bis damnatus sit, & ideo ob infamiam suam vel egestatem injuriarum iudicium contempnat, æquissimum est l. si quis injuriam ff. eod. tit. Tanta enim petulantia quæ ne infamia quidem, qua quis quasi civitati perit (ut ait Quintilian. in fine hujus declam.) coerceri

TUR. Lex hæc est, qua iudicium continetur. hæc est, qua ego istum accusem. hæc est, quæ utrumlibet horum occisura sit. Ergo hac lege sola accuso. Nemo dubitaverit hanc legem esse iustissimam: sed quas causas habeat, postea dicam. Non accusavi te, inquit, capitis, sed injuriarum. Primum igitur hoc intueri vos oportet, si quid damnatione, si quid ultione dignum non habet, iustum¹ debet iudex sequi, debet sequi proximum. Nulla tanta providentia potuit esse eorum, qui leges componebant, ut species criminum complecterentur. Nam & semper caventes nequitia vicisset: & jus ita multiplex atque diffusum esset, ut pro incerto haberetur ignotum. Fecerunt ergo, ut rerum genera complecterentur, & spectarent ipsam æquitatem. Multa ergo invenientur frequenter, quæ legum verbis non teneantur, sed ipsa vi & potestate teneantur: quale hoc est. Sane enim concedam in præsentia tibi, non fuisse illud iudicium capitis: si tamen eandem vim habuit, quam iudicium capitis, eandem pœnam habere debet. Fingamus enim plura esse scelera, sicuti sunt, quæ morte punienda sint: Nam cum lex etiam eum, qui falso accusaverit, occidi velit: manifestum est occidendum esse eum, qui templa incenderit, occidendum esse eum, qui patriam prodiderit. Quo modo non interest, qua lege harum accusaveris: quoniam id demum jure, de quo quæritur, comprehensum est, ut qui capitis accusaverit, pœnam patiatur. Ita nihil interest, quod genus iudicii fuerit, si eventus eodem

coërceri potest, non jam ad privatorum, sed ad legum, quarum contemnitur auctoritas, ultionem & animadversionem pertinet. τὴν μὲν γὰρ ὄσσειαν ὀλίγων, τὰς δὲ νόμους ἀπάντων εἶναι, inquit Demosthenes. *Idem.*

¹ Debet iudex sequi proximum.] Julianus lib. 74. Digestorum, De quibus causis scriptis legibus non utimur, id custodiri oportet, quod moribus & consuetudine inductum est: & si qua in re hoc defecerit, tunc quod proxi-

num & consequens ei est, &c. Hæc nostris vulgaria sunt. Hic vero locus ratiocinativus appellatur, de quo vide hunc ipsum Quintil. lib. 7. c. 9. In hoc genere (inquit) hæc quærentur, An quoties propria lex non est, simili sit utendum: an id de quo agitur, ei de quo scriptum est, simile sit. Simile autem & majus est, & par, & minus, &c. In eadem fere sententiam & iisdem fere verbis infra, declam. 350. *Idem.*

eodem rediturus fuerat. Num igitur dubium est, quin hic, pro quo loquor, si esset injuriarum tertio damnatus, periturus fuerit? extra quæstionem est. Quid ergo? damnatum eum existimari oportet? cui damnato capitis pœna imminet, non pecunia multabitur, non ignominia, non damno juris alicujus. Quid ergo? futurum erat, ut occideretur. Quid interest hoc qua lege? quid interest quo genere judicii? Fieri non potest, ut hic capite periclitatus sit, & tu non capitis accusaveris. Præterea quam putamus fuisse causam conscribendæ legis hujusce? Hanc enim cum excusserimus, apparebit in istam quoque partem satis effectum. Si **QUIS CAPITIS ACCUSAVERIT ET NON DAMNAVERIT, IPSE CAPITE PUNIATUR.** Hoc, opinor, illi justissimi legis hujusce latores spectaverunt, ne quis impune alteri periculum afferret. Homicidii genus putaverunt: petere spiritum hominis, quem occidi non oporteret. Tu hoc fecisti: accusasti innocentem, si tibi creditum esset, periturus erat is quem accusasti. Judices eodem tempore de te pronuntiaverunt. Non potest omnino ista circumscribi religio & severitas judicii, ut non pœnam det pars utralibet. Hoc absoluto, qui periturus fuit, continuo id quoque consecutum est, ut tibi esset pœna patienda. At enim tertio tantum injuriarum accusavi, & tu bis damnatus eras injuriarum. Quid interest quæ res fecerit istud capitis judicium? Nam & tu crimen gravius objecisti, quam priores objecerunt. Vis scire, quam hoc verum sit? Semel injuriarum damnato ignoscitur. Illud morte dignum videtur, si is qui bis jam damnatus est injuriarum, fecit. Jam hoc tale videtur quale hominem occidere. Ergo tu id objecisti, quod lex morte dignum putavit, quod lex capite taxavit: capitis ergo accusasti. Hoc loco jure depulsi, ad convitia confugiunt. Bis tamen injuriarum damnatus est. Poterat mihi satis esse, quod tertio absolutus est. Sed animadvertitis

M m

quales

quales inimicitias sortitus sit: ¹ scitis illum non innocentem accusari solere. Sed facilius fuit ² ut traheret aliquid gratiæ, dum id fieri ³ sine periculo videbatur. Ideo intentius, iudices pronuntiaverunt, posteaquam talis pugna commissa est, in qua perire alteri necesse sit. Omnia igitur ejus tulit qui reus capitis accusatur, periculum, sollicitudinem, debet consentire iis etiam ultio.

S E R M O.

Hæc ab accusatore existimo satis dicta: contra illa.

P A R S A L T E R A.

D E C L A M A T I O.

Lex eum qui capitis accusarit, neque damnaverit, capite puniri jubet. Capitis judicia certa sunt & vim suam habent: semper capitis judicia sunt his legibus constituta, quibus nemo potest damnari plusquam semel: ⁴ habent suam formam, suum iudicium, numerum suum: Quæsitorem

¹ Scitis illum non innocentem accusari solere.] Sic Pithæus, quum Thaddæus & Ærodius, illum jam innocentem. Si hæc dicerentur pro illo, qui tertio postulavit, probarem Pithæanum. Sed dicuntur pro absoluto: eoque legendum est: Scitis illum etiam innocentem accusari solere. Ut convicia adversarii diluat, & auctoritatem demat prioribus duobus iudiciis, nolite, inquit, ex duplici damnatione iudicare de moribus hujus: videtis quam graves habeat inimicos; ex tertio iudicio intelligitis periculum etiam innocenti ei solere inferri. Gron.

² Ut traheret aliquid gratiæ.] Scio Justinii vel Trogi, ut ab utrisque parem gratiam traheret. Sed hic sententia requirit: ut daretur aliquid gratiæ ut non tam meritis causæ, quam gratia apud iudices inimici ejus impetrarent damnationem in duobus iudiciis prioribus, dum nondum capite periclitatur. Idem.

³ Sine periculo videbatur.] Primo videlicet & altero iudicio. Ærod.

⁴ Habent suam formam, suum iudicium.] Hæc omnia fere uno verbo Quintil. alibi complexus est lib. 3. c. 12. In publicis iudiciis (inquit) Prætor (quem Quæsitorem hic appellat) certa lege sortitur. Habebant igitur à lege capitalia iudicia, sua propria nomina, quæ Macer enumerat: suum Quæsitorem, Parricidii, de Reperundis, inter sicarios, &c. qui omnes Prætores erant, sed per excellentiam Prætor Urbanus, Prætor appellatur: hi, Quæstores sive Quæstiores. Habebant & capitalia iudicia numerum suum iudicium LXXII. quorum sortitio & rejectio fieret. Sua tempora: nam XX. dies dabantur accusatori, reo totidem. Ascon. in Verrem. Sed sæpius in hoc variatum est, ut in forma & ordine. Nova lege factum est (inquit Cicero de finibus) ut eodem die reus accusatori responderet. quæ lex fuit Pompeji Magni. hæc duæ horæ accusatori, tres reo dabantur. Forma autem iudiciorum publicorum erat in sortitionibus, sub-

tozem suum, sua tempora, sua nomina. Responde igitur mihi tu qui accusatum te capitis esse contendis, qua lege fueris reus. Injuriarum? Hic jam ipsos interrogare iudices possum, an injuriarum actio capitalis sit. Sed quid habeo quare interrogem iudices? ex te ipso quæro, Injuriarum damnatus utrum occidatur? ¹ non ut opinor, ejus te futurum impudentiæ, ut hoc contendas: alioqui dicam, damnatus es semel, damnatus es iterum: non esse hoc capitis iudicium, vel ex hoc solo apparet, quod vivis. Sed idem, inquit, effectura res est, quod si capitis damnatus essem: & proximo jure utendum est, & similitudine quadam legis. Hic jam desinit privata esse lis. Nam si accusatori licet constituere jura, & leges ferre, si quod antea fieri per populum, per Senatum licebat, constituitur inter subsellia pro dolore cujusque, vel pro auctoritate, supervacua erunt suffragia, supervacua tantus ambitus in constituendo jure. Non de eo quæritur apud hos, an æquum sit: nos venimus in iudicium quæsituri hoc solum, an ego ista lege tenear. At oportet, & justum est, ea quæ similia sunt simili pœna contineri. Adhibes senatum, adhibes populum: emendandum sit fortasse jus: hoc interim vivimus, hoc utimur. Multa autem jura decipiunt, neque ideo conscripta sunt, ut ignorantia fallant.

S E R M O.

Hoc est illud commune (ut dicebam vobis) cum scripto & voluntate.

D E C L A M A T I O.

Sed fingamus (ut has demus delicias) ² ut simili lege utendum sit. Quid hic simile dixit? jam illa lege aliud genus

fortitionibus, rejectionibus, obsignationibus, interrogationibus, ampliacionibus, comperendinationibus, primis, secundis, pluribusque actionibus. *Ærod.*

¹ Non ut opinor ejus te futurum impudentiæ.] Dele particulam *Ut.* Gronov.

² Ut simili lege utendum sit.] *Ærodus: in simili lege an simili pœna utendum sit. Scribe: ut in simili lege utendum sit. In simili, puta, re, quæ non est expressa in lege, sed ei, quam lex punit, similis est. Idem.*

aus auctionum, alium Quæsitorem, non eadem tempora, non paria, sed periculum par. Hoc si fit actione injuriarum, sane aliquam similitudinem habere videatur. Interrogo enim te, an si ego, qui tecum injuriarum egi, semel objecissem tibi hoc idem crimen, & tu antea damnatus non esses: num capite fueris periclitaturus? non, ut opinor. Non ergo ego feci ut tu capite periclitareris: sed illi, qui te ante bis damnaverunt. Neque enim senectutem affert summus dies, sed longus ordo vitæ: nec ebrietatem facit illa potio, postquam concidendum est, sed tempestivum convivium, & aviditas nimia. Non ergo mea actione effectum est, ut periclitareris: sed illis actionibus, quibus jam damnatus es. Sed absolutus sum, inquit, tertio. Viderimus, quantum hoc ad gloriam tuam pertineat: inrerim damnatus es sæpius. Etenim de petulantia tua hoc illi primi iudices senserunt, hoc secundi senserunt: nunc absolutus es. Nihil de religione eorum, qui pronuntiaverunt, querar. Erant tamen, quæ te adjuvarent: non illud dicebatur in iudicio. Non est hic talis, in quo petulantia credenda sit, modestos mores habet, nemini unquam fecit injuriam. Sed dicebatur illud, Non jam injuriarum petitur ultio: capite periclitaturus est: etiam si quid commisit, satis tamen poenarum dedit: ipsa hac sollicitudine circumscripsisti misericordiam iudicum, si alterum occisuri erant.

S E R M O.

In summa parte estimabitur cui homini, & quanta ultio petatur.

D E C L A M A T I O.

Ultio quæ petitur? quæ adversus homicidas scripta est, ¹ quæ adversus eos qui bis injuriarum damnati sunt, scripta

¹ *Tempestivum.*] Sic supra pro intempestivo. *Pithæus.* *Tempestivum convivium.*] Vide ad Decl. 260. *Gronovius.*

² *Quæ adversus eos, qui bis injuriarum.*] Laborare locum vidit *Ærodius*: itaque

fecit: *an quæ adversus.* Sed non hac parte laborat. Scribe: *quæ adversus eos, qui ter injuriarum damnati sunt, scripta est.* hoc est, capitalis. *Idem.*

scripta est. Neque ego ignoro unde isti hic animus: non enim spes fecit hanc litem: homo alioqui petulans quærit quo modo impune occidat, quo modo manibus suis permittat omnia. Hoc ergo privilegium habeant, qui bis injuriarum damnati sunt, ut tertio accusari sine periculo non possint: hoc æquum mortalium videri cuiquam potest? Vivit ille qui semel injuriarum damnatus est: qui duabus partibus periit civitati: qui petulantia sua morti jam prope admovit. Hic occiditur quia questus est. Utinam mihi contingeret apud eosdem illos iudices causam dicere, qui istum absolverunt, homines mites & misericordes, & qui turpissimos quoque cives tamen servare maluerint.

CCCXXXII.

Divitis & pauperis, testamenta.

Pauper & dives amici erant. Dives testamento alium amicum omnium bonorum instituit hæredem: pauperi jussit dari id quod ille sibi testamento daret. Apertæ sunt tabulæ pauperis: omnium bonorum instituerat hæredem. Petit totam divitis hæreditatem. Ille qui scriptus est hæres, vult dare tantum, quantum in censum habet pauper.

DECLAMATIO.

² Si ad votum meum, iudices, fata cessissent, optabilius hæres meus. Ad hanc igitur petitionem invitatus & tristis, & flens venio. Viderimus enim postea de iudiciis: interim non dubitabitur, uter ex nobis illum magis amaverit. Postea jura excutiam, postea scriptum interpretabor; interim quod ad utriusque nostrum animum pertinet, non esset inter

¹ Qui duabus partibus periit civitati.]
Ærodius: qui duabus paribus sententiis damnatus est, periit civitati: qui petulantia sua mortem. Sed scribendum: Vivit ille, qui bis injuriarum damnatus est, qui duabus partibus periit civitati, quem petulantia sua morti jam prope admovit. Est hæc descriptio adversarii bis injuriarum

damnati. Hi homines per partes civitatis pereunt, si ter in idem crimen recidant, & singulis iudiciis perdit in eis quantitates civitas. Idem.

² Si ad meum votum fata cessissent.]
Ovidius in iudicio armorum: Si mea cum vestris valuisse vota, Pelasgi. Idem.